

Minister do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego

Przewodnicząca Komitetu do spraw Pożytku Publicznego
Adriana Porowska

DOB.WPDOP.4610.2.2024
Warszawa, 17 grudnia 2024 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr K10INT6549 Pana Posła Krzysztofa Piątkowskiego w sprawie funkcjonowania i przyszłości Narodowego Instytutu Wolności proszę o przyjęcie poniższych informacji.

1. Jakie działania podjął Rząd w celu naprawy stwierdzonych nieprawidłowości w Narodowym Instytucie Wolności? Czy wprowadzono nowe procedury kontrolne i nadzorcze?

Uzdrowienie sytuacji w Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego było jednym z priorytetów nowo powołanego urzędu Ministra ds. Społeczeństwa Obywatelskiego.

W pierwszej kolejności została wyłoniona nowa Rada NIW-CRSO z przewagą strony społecznej – urzędująca Minister Agnieszka Buczyńska oddała organizacjom pozarządowym jedno miejsce z puli pozostającej w jej gestii. Tym samym po raz pierwszy w historii to właśnie przedstawiciele organizacji pozarządowych mają w niej większość i wpływ na podejmowane decyzje.

Następnie Minister wszczęła kontrolę dotyczącą przeprowadzania i prawidłowości stosowania procedur konkursowych ostatniej edycji *Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030*. Równolegle trwała kontrola NIK. Obydwie kontrole wykazały szereg nieprawidłowości, a część z nich stanowiła podstawę do odwołania dyrekcji i złożenia zawiadomienia do prokuratury. Zalecenia z raportu Najwyższej Izby Kontroli zostały wdrożone.

W kolejnym etapie uzdrowienia sytuacji w NIW – CRSO Departament Społeczeństwa Obywatelskiego podległy urzędowi Ministra ds. Społeczeństwa Obywatelskiego przeprowadził transparentny konkurs na dyrektora NIW – CRSO. Warto zaznaczyć, że ustawa nie wymaga przeprowadzenia konkursu – były dyrektor Wojciech Kaczmarczyk swoją nominację otrzymał bez żadnego konkursu. Kandydatki i kandydaci zmierzali się z testem wiedzy, odpowiadali na pytania problemowe po polsku i po angielsku. Oceniono także ich kompetencje menedżerskie. Ostatecznie do finału zakwalifikowało się czworo kandydatów. Jednym z etapów konkursu było także wysłuchanie publiczne, w którym organizacje pozarządowe zgłosiły przed wysłuchaniem, i podczas transmisji online - łącznie około 50 pytań.

Z finałowej czwórki wybrano nie tylko nowego dyrektora NIW, ale i jego zastępczynię (odpowiednio pan Michał Braun i pani Adela Gąsiorowska).

Nowa dyrekcja NIW-CRSO wprowadziła zmiany w konkursach grantowych zgodnie z oczekiwaniami NGO. NIW rozpoczął również przejrzystą procedurę wyboru ekspertów, którzy będą oceniać wnioski zgodnie z najwyższymi standardami bezstronności i fachowości. Zapewni to ocenę projektów według merytorycznych kryteriów, eliminując ryzyko uznaniowości i zewnętrznych wpływów.

Ponadto, w NIW – CRSO wprowadzono nowe procedury, w tym antymobbingową oraz zapobiegającą konfliktowi interesów po stronie ekspertów. Powołano także Biuro Kontroli (wcześniej było tylko jednoosobowe stanowisko ds. kontroli), przeprowadzono szereg kontroli doraźnych, na podstawie których wystawiono wnioski o zwrot udzielonych dotacji na kwotę ponad 5 mln złotych.

2. Czy Rząd planuje przeprowadzenie audytu finansowego NIW-CRSO za okres od momentu jego powstania do chwili obecnej? Jeśli tak, to kiedy można spodziewać się jego wyników?

Audyt planu finansowego NIW w rozumieniu ustawy o rachunkowości odbędzie się zgodnie z ustalonym trybem po zakończeniu roku 2024 r.

Sprawa kontroli działalności NIW-CRSO za poprzednie lata została omówiona w odpowiedzi na pytanie 1.

3. Jakie kroki podjęto w celu odzyskania środków publicznych niewłaściwie rozdysponowanych przez NIW-CRSO? Czy podjęto działania prawne wobec osób odpowiedzialnych za stwierdzone nieprawidłowości?

Przeprowadzono kontrole doraźne u beneficjentów NIW-CRSO. W przypadku zidentyfikowanych nieprawidłowości Dyrektor NIW-CRSO wezwał kontrolowane podmioty do zwrotu łącznie ponad 5 mln złotych z niewłaściwie rozdysponowanych lub rozliczonych dotacji. Aktualnie trwają kolejne kontrole i postępowania wyjaśniające.

Ponadto odstąpiono od podpisania umów na ok. 5 mln zł, a środki przeniesiono na wartościowe projekty wskazane przez niezależnych ekspertów wyłonionych w transparentnym konkursie.

Zależnie od kwot i specyfiki konkretnych spraw podjęto postępowania administracyjne lub złożono do prokuratury zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na wyłudzeniu dotacji.

4. Jakie są obecne kryteria przyznawania dotacji przez NIW-CRSO? Czy wprowadzono zmiany mające na celu zwiększenie transparentności i obiektywności tego procesu?

Kryteria oceny zostały szczegółowo opisane w regulaminach konkursów, które zostały szeroko skonsultowane z III sektorem, a potem przyjęte przez Radę NIW-CRSO, w której - jak wspomniano wyżej - większość mają reprezentanci NGO. Wyeliminowano element uznaniowości, możliwości manipulowania przez dyrekcję NIW wynikami czy zmieniania punktacji. System oparty jest na ocenie ekspertów (odpowiednio przeszkolonych i poddanych testom wiedzy i umiejętności oceny wniosków). Wszystko zostało opisane w procedurze przyznawania grantów.

5. Jakie są plany Rządu dotyczące przyszłości Narodowego Instytutu Wolności? Czy zdaniem Rządu Instytut ten ma sens istnienia w obecnej formule, a jeśli nie, to jakie zmiany są rozważane?

NIW-CRSO jako agencja wykonawcza zarządzająca środkami publicznymi jest dziś instytucją skuteczną, transparentną i otwartą na organizacje pozarządowe. Agencja wykonawcza zapewnia sprawne działanie i szybkie reagowanie na potrzeby organizacji pozarządowych; przykład - uruchomienie w ciągu dwóch dni dodatkowej ścieżki finansowania organizacji pozarządowych, które ucierpiały w czasie ostatniej powodzi na południu Polski (budżet ok. 3 mln złotych).

NIW jest dziś punktem odniesienia dla wielu instytucji w kwestii organizacji konkursów i transparentnych procedur. Bezsprzecznie potrzebne są programy wsparcia działalności organizacji pozarządowych, które podnoszą ich odporność, oraz instytucja, która nimi zarządza. Należy także zauważyć, że NIW-CRSO jest instytucją do której wszystkie organizacje pożytku publicznego składają swoje sprawozdania.

6. Czy Rząd planuje wprowadzenie mechanizmów umożliwiających społeczną kontrolę nad działaniami NIW-CRSO, aby zapobiec przyszłym nieprawidłowościom?

Jedną z pierwszych decyzji Minister Agnieszki Buczyńskiej było oddanie większości głosów w Radzie NIW. Przedstawicielom organizacji pozarządowych. Jest to gwarancja kontroli społecznej działalności instytutu, bowiem żaden konkurs nie może zostać ogłoszony bez zgody reprezentantów III Sektora. Ponadto każdy z programów ma także swój Komitet Sterująco Monitorujący, w którym zasiadają reprezentanci organizacji pozarządowych.

7. Jakie działania edukacyjne i informacyjne podejmuje Rząd w celu promowania transparentności i odpowiedzialności wśród organizacji pozarządowych korzystających ze środków publicznych?

W ramach promowania nowych konkursów ofert zorganizowano spotkania bezpośrednie we wszystkich województwach oraz szereg webinarium. W Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego działają infolinie i helpdesk mailowy, gdzie przyszli wnioskodawcy mogą otrzymać niezbędne informacje i potrzebną pomoc. NIW-CRSO oraz Minister informują na bieżąco o działaniach Instytutu i kolejnych transzach środków finansowych, o które mogą ubiegać się beneficjanci w mediach, tak aby informacje te dotarły do jak najszerszego grona odbiorców; przykład - szybkie i skuteczne dotarcie do odbiorców ze szczegółową informacją o pomocy dla NGO poszkodowanych w powodzi umożliwiło natychmiastowe wypłaty środków przeznaczonych na wsparcie.

Z wyrazami szacunku

Adriana Porowska
/dokument podpisany elektronicznie/